

การดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธปรัชญา

White Business Operations in a Buddhist Philosophy

วัลย์ลดา รัตนศิริวารากร¹

จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ² และ จรัส ลีกา³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Wallada Ratthanasiriwarakorn¹

Chakkapan Wongpornpavan² and Jaras Leeka³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: Smileprint_2000@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอถึงการดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธปรัชญา พบว่า สัมมาอาชีวะเป็นหลักการสำคัญที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีในการประกอบธุรกิจโดยมีเป้าหมาย คือ ความสุขที่เกิดที่เป็นประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และหลักสัมมาอาชีวะนี้ ยังเป็นรากฐานในการดำเนินธุรกิจสีขาวที่มุ่งประโยชน์เกื้อกูล ความสุข และคุณค่าในด้าน 1) ปังเจกบุคคล 2) สถาบันครอบครัว 3) ระบบเศรษฐกิจ 4) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยี

คำสำคัญ: สัมมาอาชีวะ; ธุรกิจสีขาว; พุทธปรัชญา

Abstract

This academic article aims to present white business practices in Buddhist philosophy. It has been found that vocational training is an important principle to be used as a good practice in business with the goal of happiness that is beneficial to one's self. Benefit others and benefit both sides, this vocational principle is also the foundation

* ได้รับบทความ: 27 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 27 กันยายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2565

Received: 27 May 2022; Revised: 27 September 2022; Accepted: 29 September 2022

for running a white business that focuses on benefits, happiness, and values in 1) Individuals, 2) Family institutions, 3) Economic systems, 4) Nature and the environment, and 5) Technology innovations

Keywords: Vocational Qualification; White Business; Buddhist Philosophy

บทนำ

ในโลกยุคสมัยปัจจุบันประชากรบนโลกในทุกภาคส่วนทุกหัวระแหงมีแต่การแข่งขันกันทั่วทุกมิติ ทั้งภายในประเทศและนอกประเทศโดยเฉพาะการแข่งขันกันทางด้านธุรกิจส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางการตลาดและเศรษฐกิจ ทำให้ความโลภของมนุษย์ที่เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมคือ ทางกาย วาจา และใจ เป็นผลสะท้อนให้มีความแข่งกระต่างทางจิตใจอันนำมาซึ่งการขาดความรัก เมตตา ความสามัคคี ความสงบและสันติสุขในการดำเนินชีวิตดังเห็นได้ตามข่าวสารต่าง ๆ ในบริบทของการอยู่ร่วมกันที่ไม่มีความปกติสุขทั้งสุขภาพกายและใจ ดังนั้นการทำธุรกิจที่จะไปสู่ทิศทางที่ดีในการปฏิบัติ ควรคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรม ที่มีอารยะธรรมทุก ๆ หมู่เหล่า ควรจะต้องมีและต้องเป็นอันจะเป็นพลังผลักดันไปสู่ความเจริญของกายและใจ ส่วนภาคอุตสาหกรรมทางธุรกิจถือเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดแรงผลักดันแก่อารยะธรรมมนุษย์เป็นพลังการขับเคลื่อนสังคมโลกให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในขณะที่เดียวกันการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดของนักธุรกิจก็ได้สร้างปัญหาจำนวนมากเช่นเดียวกันอาทิเช่น การเอารัดเอาเปรียบการแข่งขันที่ปราศจากความเมตตาปรานี และการแสวงหาผลประโยชน์อย่างไม่รู้จักจบจนก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้คน สังคมและสิ่งแวดล้อมทำให้กลุ่มนักวิชาการ นักการศาสนา และนักธุรกิจจำนวนหนึ่ง เห็นพ้องต้องกันว่าจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินธุรกิจกระแสหลักเพื่อให้ธุรกิจอำนวยการประโยชน์และเกื้อกูลอารยะธรรมมนุษย์ให้มากขึ้นในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดแก่คน สังคม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกับสร้างความสุขแก่สถานที่ทำงานโดยพยายามเสนอให้นำคุณค่าทางศาสนาและจิตวิญญาณเข้ามาเป็นรากฐานของกระบวนทัศน์ในการดำเนินธุรกิจ (ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย, 2550 : 5)

แนวคิดทางด้านจริยศาสตร์นั้นกล่าวถึงความดีและคุณค่าของชีวิตอันสูงสุดแบบสมบูรณ์ (Absolute Good) รวมเป็นความดีที่มีคุณค่าในตัวเอง ส่วนการทำธุรกิจนั้นเน้นเกี่ยวข้องกับการสนองความต้องการของมนุษย์ อันเป็นความดีที่ไม่มีคุณค่าในตัวเอง เป็นความดีระดับรองลงมาอาศัยสิ่งอื่นดี คุณค่าให้จึงเรียกว่า ความดีสัมพัทธ์ (Relative Good) เพราะว่าการทำธุรกิจนั้นเชื่อว่าความอยู่ดี กินดี มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และเงินตราไว้ใช้สอยให้เพียงพอแก่ความต้องการโดยถือปัจจัยเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อเมื่อบุคคลนำไปใช้ เพื่อการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งตรงตามจุดประสงค์ของจริยศาสตร์

เพราะเมื่อบุคคลสมบูรณ์ด้วยปัจจัยต่างๆ แล้วย่อมมีความสุขสมบูรณ์จึงจัดเป็นความดีสูงสุดทางเศรษฐกิจ ศาสตร์ทั้งสองจึงต้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่สร้างความเป็นคนละทาง หมายถึง จริยศาสตร์สร้างความดี ทางด้านจิตใจ แต่เศรษฐกิจหรือธุรกิจสร้างทางวัตถุเมื่อถึงจุดสูงสุดแล้ว จึงให้ความสุขสมบูรณ์ได้ ทั้งกายและใจ จริยศาสตร์ว่าด้วยอุปนิสัย อหิสาและนินสยของมนุษย์ ความประพฤติย่อมเป็นกระจก ส่องให้เห็นอุปนิสัยของคน ความประพฤติจึงส่ออหิสา นินสยและอุปนิสัย รูเล็กๆ ที่ช่องฝา หรือประตู ทำให้เรามองเห็นพฤติกรรมของคนในห้องทั้งหมดได้ ความประพฤติหรือการกระทำของคนเพียงเล็กน้อย ผู้อื่นมองเห็นอุปนิสัยของเขาได้ จริยศาสตร์ได้ช่วยตีค่าของมนุษย์ (วศิน อินทสระ, 2529 : 2)

จริยศาสตร์จัดว่าเป็นความดีระบบหนึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือเกิดจากการอุปมาน ช้อแท้จจริงโดยการรวบรวมจากช้อแท้จจริงหลายๆช้อแท้จจริงของจริยศาสตร์ มาสังเคราะห์เป็นมโนคติ แล้วเอามโนคติหลาย ๆ มโนคติ มาสังเคราะห์ เป็นหลักการแล้วจะกลายเป็นกฎที่เป็นจริงเกิดขึ้นมาจากการอนุมานทฤษฎี โดยการดึงเอาส่วนย่อยๆ ของทฤษฎี มาสังเคราะห์ เป็นกฎและในลักษณะนี้ เช่น กฎของพุทธจริยศาสตร์ซึ่งเป็นกฎที่มีอยู่จริงของธรรมชาติเป็นจริยศาสตร์หรือจริยธรรมโดยให้สอดคล้อง กับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตเรียกว่า มรรคมืองค์ 8 ได้แก่ 1) สัมมาทิฐฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา วาจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมา วายามะ เพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกรชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ

สัมมาอาชีวะเป็นองค์มรรคในการพัฒนาในด้านพฤติกรรมทางด้านกายและวาจา (ศีล) ซึ่งช่วยเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา ทำให้การพัฒนาครบกระบวนการพัฒนาไตรสิกขา เพื่อความมีชีวิตที่ดำรงประณีตยิ่งขึ้น ถึงแม้การหาเลี้ยงชีพจะเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน แต่การแสวงหาปัจจัยในการดำเนินชีวิตจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรม คือหลักการดำรงชีวิต โดยสัมมาอาชีวะ ได้แก่ 1) การแสวงหาปัจจัยสี่ของคน มีเป้าหมายมุ่งให้ทุกคนมีปัจจัยสี่พอเพียงที่จะเป็นอยู่ เป็นการถือเอาคนเป็นหลักไม่ใช่ตั้งเป้าหมายไว้ที่ความมั่งคั่งพร้อมบริบูรณ์ซึ่งถือเอาวัตถุเป็นหลัก 2) ความมีปัจจัยสี่ที่พอเพียงกับความต้องการของชีวิต หรือแม้จะมีวัตถุที่พร้อมบริบูรณ์ก็ไม่ใช่เป้าหมาย ในตัวของมันเองเพราะเป็นเพียงขั้นศีล เป็นเพียงวิธีการขั้นตอนหนึ่งสำหรับช่วยให้ก้าวต่อไปสู่จุดหมาย ที่สูงกว่าเท่านั้น 3) สัมมาอาชีวะไม่ใช่หมายถึงการใช้แรงงานให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่โดยชอบธรรม เท่านั้น แต่หมายถึงการทำหน้าที่อย่างถูกต้องที่ทำให้เป็นผู้สมควรได้รับปัจจัยสี่โดยชอบธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2532 : 796) ซึ่งในปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาเรื่องการดำเนินชีวิต ซึ่งการดำเนินชีวิตจะต้องมีการประกอบอาชีพที่สุจริตจึงจะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้ ปัญหา เรื่องการประกอบอาชีพในสังคมไทยเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ดังเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ เช่น ปัญหาการประกอบอาชีพค้ายาเสพติด ค่าอาวุธสงคราม ค่าประเวณีซึ่งจัดเป็นอาชีพที่ไม่ควรกระทำ ตามหลักพระพุทธศาสนาปัญหาเหล่านี้เกิดจากคนในสังคมไทยมีความคิดที่เกิดจากการแข่งขันในสังคม

ตลอดทั้งมีความต้องการสนองความสุขความต้องการของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัดการประกอบอาชีพ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทุกคนต้องมีการประกอบอาชีพ เพราะการประกอบอาชีพเป็นที่มาของ รายได้ เมื่อมีรายได้นั้นก็นำมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตได้ อาชีพมีทั้งอาชีพที่เป็นสุจริตและที่เป็น อาชีพทุจริต อาชีพทุจริตนั้นสร้างปัญหาให้กับคนในสังคม อาชีพทุจริตในทางพระพุทธศาสนาไม่สนับสนุน เพราะเป็นเหตุนำมาซึ่งความทุกข์ การที่ชีวิตจะมีความสุขได้จะต้องเป็นอาชีพที่สุจริตอยู่ในศีลธรรมอันดี ดังนั้น จากปัญหาดังนำเสนอมานี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะนำเสนอถึงการดำเนินธุรกิจสีขาว ในทัศนะพุทธปรัชญาด้วยการใช้หลักสัมมาอาชีวะมาเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และเป็นแนวทาง แก้ไขสังคมที่เต็มไปด้วยการเอารัดเอาเปรียบกันจนนำไปสู่ความไม่สมดุล และทำให้สังคมไม่มีความสุข ดังนั้นเพื่อการสร้างสรรคสังคมให้น่าอยู่และเป็นสังคมแห่งการพึ่งพาจึงจำเป็นที่ที่จะต้องนำหลักสัมมา อาชีวะมาเป็นแนวทางการพัฒนาคน พัฒนาชาติที่นำไปสู่ความเป็นสังคมที่มั่นคง มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

แนวคิดพุทธปรัชญา

พุทธปรัชญาได้นำเสนอแนวคิดอันเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพ นั้นคือ หลักแห่งสัมมาชีพ อันเป็นหลักแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับสัมมาอาชีวะ อันเป็นมรรควิถี 1 ใน 8 ข้อ ของหลักคำสอนทางสายกลาง ซึ่งในแนวความคิดเรื่องสัมมาชีพ ในนัยแห่งพระพุทธศาสนานั้น มีลักษณะ เศรษฐศาสตร์สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทา เนื่องด้วยมีระบบชีวิตหรือวิถีชีวิตในพระพุทธ ศาสนาที่เรียกว่ามรรค นั่นก็คือข้อขัดๆ แล้วก็มีมัชฌิมาปฏิปทา คือ ความเป็นกลาง ๆ เป็นความพอดีนั่นเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 36) การประกอบอาชีพจะเป็นไปตามหลักแห่งมัชฌิมา หรือไม่นั้น เราต้องมองถึงสาเหตุหรือต้นตอแห่งการประกอบอาชีพนั้นก็คือ หน้าที่กับความรับผิดชอบของ แต่ละอาชีพ สำหรับแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบนั้น จุดเริ่มต้นเราต้องเข้าใจในแนวคิดในเรื่องธรรมชาติ ของมนุษย์ อันได้แก่ความแตกต่างระหว่างบุคคล การคำนึงถึงบุคคลในลักษณะผลรวม พฤติกรรม ของมนุษย์ย่อมก่อให้เกิดขึ้นได้และจงใจได้ มนุษย์มีคุณค่าและศักดิ์ศรี มนุษย์มีความซับซ้อน ดังมี องค์ประกอบหลัก 5 ประการ ดังนี้ (1) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Defenses) (2) การ คำนึงถึงบุคคลในลักษณะรวม (A Whole person) (3) พฤติกรรมเป็นสิ่งก่อให้เกิดได้และจงใจได้ (A caused behavior) (4) มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นคน (Dignity) และ (5) มนุษย์มีความซับซ้อนและ มีความผันแปรเป็นอย่างมาก (Complex) (สมพร สุทัศนีย์, 2538 : 26) กล่าวโดยสรุป สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นจากมิถิฆาชีพทุกชนิด ประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเอง และบุคคลอื่น

1. หลักการของสัมมาอาชีวะ

หลักการของสัมมาอาชีวะที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจสีขาวเพื่อให้เกิดประโยชน์

แก้ตน ผู้อื่น และเป็นประทั้งสองฝ่าย อย่างมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ผู้เขียนจะนำเสนอหลักสัมมาอาชีวะเป็นลำดับ ดังนี้

1.1 ความหมายของสัมมาอาชีวะ

คำว่า “สัมมาอาชีวะ” ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ “สัมมา” และคำว่า “อาชีวะ” หมายถึง โดยชอบ ดี ถูกต้อง ถูกถ้วน สมบูรณ์จริงแท้ และ หมายถึง อาชีพ การเลี้ยงชีพ ความเพียรพยายามในการแสวงหาปัจจัยยังชีพ การทำมาหากิน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2536 : 406) การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 1,170)

1.2 หลักการของสัมมาอาชีวะเป็นหนึ่งในองค์มรรคแปดที่เป็นทางสายกลางเพื่อใช้เป็นแนวทางเพื่อการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและคนอื่น ซึ่งหลักการของสัมมาอาชีวะในพุทธปรัชญามี 3 ประการ ประกอบด้วย

1) การเลี้ยงชีพชอบทางกาย สรุปได้ว่า หลักการของสัมมาอาชีวะในพุทธปรัชญา สอนให้งดเว้นการเลี้ยงชีพในทางที่ไม่สมควร เรียกว่า มิจฉวนมิชชา คือการเลี้ยงชีพในทางที่ผิด เพราะเป็นอาชีพที่ส่งเสริมการเบียดเบียนและการทำลายชีวิต หลักการของสัมมาอาชีวะจะต้องเว้นจากการประกอบอาชีพทั้ง 5 ประการ คือ 1) สัตถมิชชา การค้าขายศัสตราอันเป็นเครื่องประหาร เช่น หอกดาบ ปืน ระเบิด เป็นต้น 2) มังสวมิชชา การค้าขายสัตว์มีชีวิต 3) มัชชวมิชชา การค้าขายสิ่งมีนเมา 4) วิสวมิชชา การค้าขายยาพิษ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539: 22/177/186)

2) การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา สรุปได้ว่า การเลี้ยงชีพชอบทางวาจาจัดเป็นกุศลกรรมและเป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการคือ 1) การไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ โดยดำเนินชีวิตอย่างมีสำนึก รักษาความสัตย์ 2) การไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ คือ การเว้นจากการใช้คำพูดยุยงให้คนอื่นแตกแยกกันหรือเข้าใจผิดกัน เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง 3) การไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ 4) การไม่พูดเพื่อเจ้อเลี้ยงชีพ คือ ให้เว้นจากการดำเนินชีวิตด้วยอาศัยวาจาที่ไร้สาระ ไร้แก่นสาร ไม่เป็นธรรมและไม่ประกอบด้วยประโยชน์ เนื่องจากคำพูดที่เพ้อเจ้อนั้น ทำให้ผู้ฟังหลงผิด เข้าใจผิดได้ 5) การไม่ประจบเลี้ยงชีพ คือเว้นจากการใช้วาจาประจบสอพ้อผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง 6) การไม่บังคับขู่เข็ญเลี้ยงชีพ วาจาที่ข่มขู่หรือบังคับขู่เข็ญเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นด้วยความไม่ชอบธรรม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539: 11/360/284)

3) การเลี้ยงชีพชอบทางใจ สรุปได้ว่า ในทัศนะของพุทธปรัชญา มองเห็นว่าการเลี้ยงชีพชอบทางใจเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขสงบภายใน เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ คือ 1) การไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ มีสภาพจิตที่สามารถควบคุมความโลภไว้ได้ คือไม่โลภอยากได้ของคนอื่นในทางที่ไม่ชอบไม่ควร คิดเลี้ยงชีพวางแผนดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรม 2) การไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นการควบคุม

สภาพจิตใจต่อความพยายาม ปองร้ายผู้อื่นเพื่อหวังเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ให้มีจิตเมตตา คิดเอื้อเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น อันจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ที่ถูกต้องเหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย 3) การไม่คิดเอาใจเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ คือเว้นจากการคิดหาโอกาสเพื่อตักตวงเอาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/485/523)

ดังนั้น หลักการของสัมมาอาชีวะ ด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจ ก็คือการดำเนินชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถนั่นเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งการดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ

แนวคิดการดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธปรัชญา

แนวคิดการดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธปรัชญา เป็นการนำเอาหลักสัมมาอาชีวะมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจ เป็นการดำเนินธุรกิจโดยไม่มุ่งหวังในการทำกำไรให้มากจนเกินไป ผู้ประกอบการหรือองค์กรทางธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ด้วยการพยายามรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้สมดุล โดยผู้บริหารต้องมีหลักพุทธธรรมในการดำเนินธุรกิจหลักธรรมของผู้บริหารในคัมภีร์พระพุทธศาสนาตามเป้าหมายของพุทธปรัชญา คือ 1) เพื่อจะได้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม 2) เพื่อใช้สำรวจตนด้วยตนเอง และเพื่อจะได้มีความมั่นใจในตัวเอง ในการที่จะพัฒนาให้ยิ่งขึ้นไป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 57)

ดังนั้น เป้าหมายที่พึงประสงค์ของการดำเนินธุรกิจสีขาวตามหลักของสัมมาชีพตามนัยของพุทธปรัชญา นั้น ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. เป้าหมายระดับปัจเจกบุคคล (Individual Goals) สรุปได้ว่า สำหรับเป้าหมายในระดับบุคคล คือ การหวังเป้าหมายที่อยู่ตรงหน้าหรือประโยชน์ในปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถ์ ซึ่งแปลว่า ประโยชน์ในปัจจุบัน, ประโยชน์ในโลกนี้, ประโยชน์ขั้นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 110) ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ให้คุณค่าได้อยู่ในปัจจุบันหรือจุดมุ่งหมายที่มองเป็นของชีวิตนี้คือ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หมายความว่า มีทรัพย์สินที่จะพึงตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ทางสังคมก็มี เพื่อนฝูงรักใคร่ มีบริวาร มีฐานะเป็นที่ยอมรับของคนทั้งหลาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 58) ดังนั้น หากบุคคลใดดำเนินธุรกิจหรือประกอบการใด ๆ ตามหลักสัมมาชีพ ซึ่งไม่เบียดเบียนตนและไม่กระทบผู้อื่น รวมทั้งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บุคคลนั้นก็จะได้ประสบความสำเร็จในระดับของบุคคล ซึ่งจัดอยู่ในขั้นความสำเร็จในขั้นบรรลุเป้าหมายในปัจจุบัน

2. เป้าหมายระดับสังคม (Social Goals) สรุปได้ว่า เป้าหมายในระดับสังคม คือเป้าหมายในระดับการใช้ชีวิตที่เอื้อประโยชน์ให้กับคนอื่นหรือกับสังคม ซึ่งเรียกว่า พรหิตประโยชน์ ซึ่งหมายถึงประโยชน์

เกือบแก่ผู้อื่น, ประโยชน์อุดหนุนผู้อื่น คือสาธารณประโยชน์ หรือสังคมสงเคราะห์นั่นเอง เป็นคำตรงกันข้ามกับคำว่า อहितประโยชน์ คือ ประโยชน์เกือบแก่ตน ดังนั้น เป้าหมายหรือประโยชน์ในการบำเพ็ญเพื่อคนอื่นหรือเพื่อสังคมนี้ หรือปรहितประโยชน์ ใช้เรียกความดีที่บุคคลบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์เกือบอุดหนุนผู้อื่น มุ่งให้ผู้อื่นได้รับผลเป็นสำคัญ ซึ่งเรียกว่า บำเพ็ญปรहितประโยชน์ ได้แก่การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ แก่ชุมชน แก่สังคม โดยมุ่งให้ผู้อื่นได้รับความสุข พ้นจากความเดือนร้อนเกิดความสะดวกในการดำรงชีพ เป็นต้น ซึ่งปรहितประโยชน์นี้เป็นสิ่งที่ผู้มีเมตตาคุณธรรม มีจิตกว้างขวาง มีความเสียสละชอบทำ และเป็นเครื่องวัดอุปนิสัยวัดภาวะความเป็นคนเห็นแก่ตัวหรือไม่เห็นแก่ตัวของคน (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551 : 518) และหากบุคคลมุ่งหวังในการบำเพ็ญประโยชน์หรือแบ่งปันให้แก่คนอื่นทั้งด้านสิ่งของและน้ำใจ บุคคลนั้นก็ย่อมมีชีวิตที่ดีงาม มีคุณค่า มีคุณธรรมความดีเป็นประโยชน์ ทำให้มั่นคงในคุณค่าของชีวิตของตน เริ่มตั้งแต่เป็นผู้มีความประพฤติดีงาม มีปัญญาเข้าใจโลกและชีวิตพอสมควร เป็นความมั่นใจในคุณค่าของชีวิตของตนเองซึ่งประโยชน์หรือเป้าหมายในขั้นนี้เน้นเชื่อมโยงในระยะยาวคือไปถึงปรโลกด้วย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 59)

3. เป้าหมายระดับขั้นสูงสุด (Ultimate Level Goal) สรุปได้ว่า เป้าหมายระดับสุดท้ายคือเป้าหมายสูงสุด ซึ่งตรงกับคามาภาษาบาลีว่า ปรมัตถะ ซึ่งแปลว่า ประโยชน์สูงสุด, จุดหมายสูงสุด คือพระนิพพาน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 110) หรือประโยชน์อย่างยอดเยี่ยม ประโยชน์อันเป็นสาระแก่นแท้ของชีวิต ประโยชน์อันเป็นจุดหมายสูงสุดที่หมายขั้นสุดท้าย, คือเป็นประโยชน์ที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณอย่างยิ่ง ไม่มีสิ่งอื่นยิ่งกว่า ซึ่งปรมัตถะประโยชน์นี้ หมายถึงพระอมตนิพพาน เพราะเป็นประโยชน์สูงสุดและเป็นความจริงอย่างยิ่งจึงนิยมให้ความหมายกันว่าประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน ปรมัตถประโยชน์ เป็นประโยชน์อย่างหนึ่งใน 3 อย่าง ที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา คือ ทิฐฐธัมมิกัตประโยชน์ในปัจจุบัน สัมปรายิกัตถประโยชน์ในภพหน้า และปรมัตถประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551 : 514) ซึ่งหากบุคคลสามารถบำเพ็ญตามหลักสัมมาชีพเพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายขั้นสูงสุด คือการมีจิตใจเป็นอิสระ หลุดพ้นจากความครอบงำของกิเลสและความทุกข์ สามารถทำจิตใจให้ปลอดโปร่งผ่องใสได้ทุกเวลา แม้จะมีอารมณ์เข้ามากระทบก็ไม่หวั่นไหว ไม่ขุ่นมัว ไม่เศร้าหมอง แต่โปร่งโล่ง ปราศจากทุกข์เป็นประโยชน์สูงสุดนั่นคือ การบรรลุพระนิพพาน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543 : 58)

ดังนั้น แนวคิดการดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธปรัชญา จึงต้องกล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่า อย่่างไรก็ตามในโลกธุรกิจยุคนี้เป็นธุรกิจระบอบเศรษฐกิจสังคมนิยมสุดโต่ง มาถึงจุดที่องค์กรไม่ควรมองแต่สิ่งที่เป็นผลกำไรหรือราคาหุ้นเพียงด้านเดียว หากแต่องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการแบ่งปัน สู้สังคม สิ่งแวดล้อม และเพื่อนร่วมโลกควบคู่กัน เมื่อนำแนวคิดในทัศนะของพุทธปรัชญามาบูรณาการกับการดำเนินธุรกิจสีขาวแล้วทำให้เกิดแนวคิดหลักที่สำคัญของดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธปรัชญา

เป้าหมายของการดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธปรัชญา

สัมมาอาชีวะเป็นหลักพุทธปรัชญาที่เป็นรากฐานทางจริยธรรมของการดำเนินธุรกิจสีขาวที่เป็น การฝึกฝนพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้าน คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยเว้นจากการ ประพฤติผิดด้วยทุจริตทั้งสาม นอกจากจะทำให้ตนเองได้รับผลที่ดีแล้ว ยังจะส่งผลดีแก่บุคคลอื่นด้วย จะส่งผลให้ไม่เกิดการเบียดเบียนทำร้ายกันและกันทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน จริยธรรมขั้นพื้นฐาน มีในบุคคลใด บุคคลนั้นย่อมตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ไม่เบียดเบียนใคร สามารถเลี้ยงชีวิตได้อย่าง ถูกทำนองคลองธรรม ที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นจากหลักการเลี้ยงชีพโดยมีจริยธรรมเป็น พื้นฐานการเลี้ยงชีพชอบ ดังนั้นแล้ว คุณค่าของสัมมาอาชีวะในทัศนะพุทธปรัชญานั้น ก็เพื่อที่จะมุ่งหวังให้ บุคคลได้บรรลุถึงประโยชน์ 3 ชั้น ทั้งปัจจุบัน เบื้องหน้า และสูงสุด ส่วนประโยชน์ผู้อื่นก็ต้องช่วยให้เขา บรรลุทั้ง 3 ชั้นนั้น และประโยชน์ส่วนร่วมกันทั้งสองฝ่าย ก็ต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมทั้งรูปธรรม นามธรรม ซึ่งจะช่วยให้ทั้งตนเองและผู้อื่นก้าวหน้าไปในการบรรลุประโยชน์ ย่อมก่อให้เกิดสันติสุขอย่าง ถาวร และสังคมที่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ สังคมนั้นก็ย่อมกลายเป็นสังคมที่เข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนในที่สุด ซึ่งมีคุณค่าในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. คุณค่าต่อปัจเจกบุคคล

ในเมื่อคนกลายเป็นมนุษย์ (Human Being) ผู้เปรียบพร้อมด้วยรูปแบบพฤติกรรมอันดีงามทั้งหลาย ในสังคมที่ดำรงชีวิตอยู่ เพราะอาศัยกระบวนการการศึกษา เด็กเกิดมาพร้อมกับสรรณะและความถนัด ซึ่งจะต้องพัฒนาต่อไป (นวม สวงนทรัพย์, 2537 : 108) เพื่อค้นหาความสุขในชีวิต ดังนั้น เมื่อมนุษย์เรา ต้องการความสุขในการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการครองชีวิตตามหลักโลกียวิสัยอยู่ที่ การแสวงหาความสุขของชีวิตให้พบ และหากบุคคลปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบ กิจการก็ต้องยึดหลักธรรมทางพุทธปรัชญาว่าด้วย ญาณธรรมมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน อันว่า ด้วยการสอนให้ตั้งตัวได้ทางเศรษฐกิจ 4 ประการ คือ 1) อุภูฐานสัมปทา คือ ขยันหา 2) อารักษสัมปทา คือ พร้อมด้วยการรักษา 3) กัลยาณมิตตตา คือ คบเพื่อนดี และ 4) สมชีวีตา คือ ความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 11/24/202) และเพื่อป้องกันการเสื่อมถอย ในการดำรงตนของผู้ประกอบกิจการทุกระดับชั้น ในทางพุทธปรัชญาก็ได้สอนบุคคลให้เว้นเสียจากอบายมุข 6 ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเสื่อมทรัพย์ อันประกอบไปด้วย 1) หมกมุ่นในการดื่มสุรา 2) หมกมุ่นในการเที่ยว กลางคืน 3) หมกมุ่นในการดูมหรสพ 4) หมกมุ่นในการพนัน (5) หมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) เกียจคร้านการงาน คุณค่าของสัมมาอาชีวะในฐานะรากฐานทางจริยธรรมในระดับปัจเจกหรือในระดับ บุคคลนั้น ผู้ประกอบการควรปฏิบัติตามหลักญาณธรรมมิกัตถประโยชน์, และควรเว้นอบายมุขทั้ง เพื่อให้ กิจการของตนเองสามารถประกอบการได้อย่างยาวนานและยั่งยืน จนกลายเป็นบรรษัทธรรมมาภิบาล ในที่สุด

2. คุณค่าต่อสถาบันครอบครัว

คุณค่าของสัมมาอาชีวะในทัศนะพุทธปรัชญาที่มีต่อสถาบันครอบครัวและสังคมนั้นขึ้นอยู่กับเหตุและผลหลายประการ แต่ที่เป็นสิ่งประจักษ์ชัดว่า “การพัฒนาและความมั่นคงของชาติขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวถ้าครอบครัวส่วนใหญ่มีลักษณะมั่นคง (Stable) ชาติก็พัฒนา แต่ถ้าปรากฏว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ตกอยู่ในฐานะบ้านแตกสาแหรกขาดหรือไม่มั่นคง (Unstable) แนวโน้มที่ชาติจะพัฒนา ก็จะเป็นไปได้ยากยิ่ง (นวม สงวนทรัพย์, 2537 : 98) ดังนั้นในเมื่อ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) และต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์อาจเป็นไปในทางบวกหรือรักใคร่ชอบพหรือทางลบคือเกลียดชัง และเป็นหน้าที่หลักของสถาบันครอบครัว ซึ่งเปรียบเสมือนแกนกลางให้กับสังคมทุกภาคส่วน ซึ่งหน้าที่หลักของสถาบันครอบครัวนั้น ประกอบด้วย 1) การสืบเผ่าพันธุ์มนุษย์ 2) การดูแลเลี้ยงดู การอบรมบุตร 3) การสร้างฐานะทางสังคมให้แก่ลูก 4) การจัดหาคุ้มครอง 5) การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจให้แก่บุตร และ 6) การสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบุตร (นวม สงวนทรัพย์, 2537 : 99)

ดังนั้น คุณค่าคุณค่าของสัมมาอาชีวะในทัศนะพุทธปรัชญาที่มีต่อสถาบันครอบครัวและสังคมนั้นก็เพื่อให้บุคคลเป็น ผู้มีจริยธรรมในการครองชีวิต ซึ่งสามารถเป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติได้ เป็นสมาชิกในหมู่อารยชนได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้ เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนได้ เป็นสมาชิกที่ดีของรัฐ และเป็นผู้นำรัฐที่ดีได้

3. คุณค่าต่อระบบเศรษฐกิจ

สัมมาอาชีวะในทัศนะพุทธปรัชญาที่มีต่อชาวพุทธและศาสนิกอื่น ๆ ล้วนสนใจอยากเห็นความร่มเย็นเป็นสุข พึงเข้าใจว่าการมีสัมมาอาชีวะเต็มพื้นที่เป็นรากฐานของความร่มเย็นเป็นสุขท่ามกลางความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ การสอนเรื่องอบายมุขอย่างเดียว ยากที่จะเกิดศีลธรรม สัมมาอาชีวะเป็นศีลธรรม การมีสัมมาชีพถ้วนหน้าหรือเต็มพื้นที่ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน จึงเป็นปัจจัยให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ทุกคนจะต้องไปนั่งชี้ควายและดำนาน แต่เป็นเรื่องของความคิดในการดำรงชีวิต เรื่องใจเรื่องคุณธรรม เรื่องเดินทางสายกลาง ศาสนาพุทธนี้แหละเป็นเรื่องเดียวกับเศรษฐกิจพอเพียง คือความสมดุล ไม่เอาอะไรเยอะ ไม่เสี่ยงเกินไปในชีวิต ไม่สร้างหนี้สินระดับส่วนตัว ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและระดับชาติ (วุฒิสภา จันทรวิบูล, 2536 : 106)

ดังนั้นแล้ว การมีสัมมาอาชีวะเต็มพื้นที่จึงควรเป็นเป้าหมายและดัชนีวัดการพัฒนาพื้นที่ หมายถึง หมู่บ้านหรือชุมชน ตำบลหรือท้องถิ่น และจังหวัด ทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ทุกจังหวัด ควรมีสัมมาอาชีวะเต็มพื้นที่

4. คุณค่าต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

คุณค่าของสัมมาอาชีวะในทัศนะพุทธปรัชญาที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติคือฐานของธุรกิจสีขาว ถ้าทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ผู้คนก็จะแย่งชิงกันหรือถึงขั้นกินเนื้อกันเอง

ฉะนั้น การอนุรักษ์เพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและจัดการให้มีการใช้อย่างเป็นธรรม เป็นหัวใจของการส่งเสริมธุรกิจสีเขียวที่ ดังนั้น หากคนเรารู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าโดยยึดหลัก สัมมาอาชีวะ และดำเนินชีวิตภายใต้หน้าที่และความรับผิดชอบต่อทุกสรรพสิ่ง และรู้จักการใช้ชีวิตอย่าง พอเพียง ใช้อย่างเท่าที่จำเป็น เราจะสามารถที่จะรักษามรดกทรัพยากรธรรมชาติให้กับลูกหลาน อนุชนคนรุ่นหลัง รุ่นต่อรุ่น สืบต่อไป

5. คุณค่าด้านการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คุณค่าของสัมมาอาชีวะในทัศนะพุทธจริยศาสตร์ในด้านนี้ มุ่งในการประดิษฐ์ การผลิต การใช้ เทคโนโลยี เพื่อแก้ปัญหาและอนุรักษ์ธรรมชาติโดยตรง มีมากมายหลายอย่าง เพิ่มเติมขึ้น ๆ เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกื้อกูลไม่ทำลายธรรมชาติ เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงาน หรือใช้พลังงาน อย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการผลิตสูงโดยมีของเสียน้อย เทคโนโลยีเพื่อกำจัดของ เสียมมาผลิตเวียนใช้ประโยชน์ใหม่ เป็นต้น ตลอดจนการวางมาตรฐานบังคับควบคุมและมาตรการทางภาษี เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539 : 246) ดังนั้น เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว คุณค่าของ สัมมาอาชีวะในทัศนะพุทธจริยศาสตร์นั้นมีกรอบแนวคิดหลักว่าไม่ถือว่ามีสิ่งใดในโลกที่จะดำรงอยู่อย่าง เป็นเอกเทศ ไม่เปลี่ยนแปลง มีความหมายโดยสมบูรณ์ในตัวของมันเองได้โดยไม่ขึ้นกับสิ่งอื่น และด้วยข้อเท็จจริง ที่ว่า สิ่งทั้งหลายจะมีอยู่ก็แต่โดยในฐานะที่เป็นกระแสแห่งเหตุปัจจัย เมื่อเหตุปัจจัยหนึ่งเปลี่ยนไป ความหมายของสิ่งที่กำลังกล่าวถึงก็เปลี่ยนไปตามไปด้วย (สุวรรณา วงศ์ไวยวรรณ, 2535 : 137)

สรุป

สัมมาอาชีวะในฐานะรากฐานทางจริยธรรมของการดำเนินธุรกิจสีเขียวในทัศนะพุทธปรัชญา เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ อีกทั้งเกิดคุณค่าต่อการพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะยังมีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการเกื้อหนุนและส่งเสริม การพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้อื่น และมีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมส่วนรวมทั้งด้านการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนเกื้อหนุนการพัฒนาระบบจริยธรรมทางสังคมด้านอื่น ๆ ให้เข้มแข็งและมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไป สู่เป้าหมายที่ก่อให้เกิดความสุขมวลรวมของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดคุณค่าในด้าน

- 1) ปัจเจกบุคคล คือ คุณค่าของสัมมาอาชีวะและความรับผิดชอบในระดับปัจเจกหรือในระดับบุคคลนั้น ผู้ประกอบการควรปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์, และควรเว้นอบายมุขทั้งปวง
- 2) สถาบัน ครอบครัว คือ ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว
- 3) ระบบเศรษฐกิจ คือ การมีสัมมาอาชีวะเพิ่มพื้นที่ จึงควรเป็นเป้าหมายและดัชนีวัดการพัฒนาพื้นที่ หมายถึง หมู่บ้านหรือชุมชน ตำบลหรือท้องถิ่น และ จังหวัด
- 4) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ หากคนเรารู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าโดยยึดหลักสัมมาอาชีวะ

และดำเนินชีวิตภายใต้หน้าที่และความรับผิดชอบต่อทุกสรรพสิ่ง และรู้จักการใช้อย่างเท่าที่จำเป็น และ 5) การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เป็นมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คุณค่าในด้านนี้ มุ่งในการประดิษฐ์ การผลิต การใช้เทคโนโลยี เพื่อแก้ปัญหาและอนุรักษ์ธรรมชาติโดยตรง มีมากมายหลายอย่างเพิ่มขึ้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกื้อกูลไม่ทำลายธรรมชาติ เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงาน หรือใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการผลิตสูงโดยมีของเสียน้อย เทคโนโลยีเพื่อกำจัดของเสียมาผลิตเวียโนใช้ประโยชน์ใหม่ ตลอดจนการวางมาตรฐานบังคับควบคุมและมาตรการทางภาษี เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

สัมมาอาชีวะในฐานะรากฐานทางจริยธรรมของการดำเนินธุรกิจสีขาว เป็นแนวคิดทางพุทธปรัชญาที่สำคัญข้อหนึ่งในมรรคมีองค์ 8 ที่เกื้อหนุนให้กระบวนการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างพอดีและสมดุล การดำเนินธุรกิจสีขาวในทัศนะพุทธจปรัชญามีหลักการของสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีพชอบตามหลักพระพุทธศาสนาจะครอบคลุมกระบวนการดำเนินชีวิต ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสุขหรือประโยชน์ทั้งสามด้าน คือ ประโยชน์ตน (อัตตประโยชน์) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถประโยชน์) และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถประโยชน์) ถูกต้องทั้งด้านกฎหมายและศีลธรรม

เอกสารอ้างอิง

_____. (2536). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2538). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

_____. (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2543). พุทธศาสนกับการแนะแนว. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นวม สงวนทรัพย์. (2537). สังคมวิทยาศาสนา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

12 Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus
Vol.9 No.3 July - September 2022

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วศิน อินทสระ. (2529). จริยศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เจริญกิจ.
- วุฒิสาสดี จันทร์วิบูล. (2536). “มาร์ติน วีลเลอร์ “ผมเป็นคนอีสานเต็มหัวใจ”. สานแสงอรุณ. กรุงเทพฯ: สานแสงอรุณ.
- ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย. (2550). จริยศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2532). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมพร สุทัศนีย์. (2538). มนุษย์สัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวรรณา วงศ์ไวยวรรณ. (2535). จริยธรรมตามแนวคิดในศาสนา. รวบรวมพิมพ์โดย ภณิตา ศุภกุล และคณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.